

Handläggare
Karin Nordmark
Telefon: 08 - 508 25 281

Till
Socialnämnden
2021-06-15

Insatser som stabiliserar skolgång

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

Den viktigaste vägen för att utveckla sina möjligheter till ett gott liv med god hälsa, inkomst och möjlighet att påverka är utbildning och en fungerande skolgång. Om utsatta barn klarar sig bättre i skolan förbättras även deras framtida livschanser. De insatser som socialtjänsten erbjuder för att stabilisera skolgången samt bryta en omfattande frånvaro för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten är betydelsefulla, dels för att problemen inte ska förvärras, dels för att öka barnens och de ungas möjligheter att lyckas i skolan så att skolan kan ge ett framtida skydd mot psykisk ohälsa och olika former av sociala problem. Insatserna ska syfta till att förbättra barns och ungas situation och öka deras förutsättningar att ta till sig kunskap.

Under 2020 togs rapporten *Insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten* fram. Ett huvudtema i rapporten är att utvecklingen av insatser som stabiliserar skolgången till stor del handlar om utveckling av befintliga insatser och ett förändrat syn- och tankesätt kring innehållet i och genomförandet av de insatser som beviljas. För att sprida rapporten och förteckningen samt stötta stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningens öppenvård i uppdraget att genomföra insatser som stabiliserar skolgången har socialförvaltningen genomfört lokala workshops. Socialtjänsten i Stockholms stad behöver fortsätta den förändringsresa som

påbörjats. En resa där arbetet utgår från att en fungerande skolgång är den viktigaste skyddsfaktorn för ett framtida gott liv. För att nå dit behöver socialförvaltningen fortsätta erbjuda stöd i arbetet till stadsdelsförvaltningarna och fortsätta utvecklingen av förvaltningens egen öppenvård. Stödet till stadsdelsförvaltningarna kan till exempel handla om omvärldsbevakning, sammanställa forskning, spridning av goda exempel och erfarenhetsutbyten.

Socialförvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet.

Bakgrund

Socialnämnden fick i Stockholm stads budget 2021 uppdraget att tillsammans med stadsdelsnämnderna utveckla fler insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten. Stadsdelsnämnderna fick i uppdrag att i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden fortsätta utvecklingen av insatser för att bryta omfattande skolfrånvaro så att eleven återgår till en stabil skolsituation.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 9 juni. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 10 juni.

Ärendet

Som grund för uppdragen ligger kommunfullmäktiges mål *Barn och unga växer upp under trygga förhållanden* samt *Barn och unga utvecklas och når målen med sin utbildning*.¹ I uppdragen ingår att tillsammans med stadsdelsnämnderna utveckla fler insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten. Stadsdelsnämnderna har i budget 2021 i uppdrag att tillsammans med socialnämnden genomföra insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten och möjliggöra för skolan att lägga kraft vid det lärande uppdraget. Vidare har stadsdelsnämnderna i uppdrag att i samarbete med utbildningsnämnden och socialnämnden fortsätta utvecklingen av insatser för att bryta omfattande skolfrånvaro så att frånvarande elever återgår till en stabil skolsituation.

Målen med uppdragen är att fler insatser som avser att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten har utvecklats samt att stadsdelsförvaltningarna beviljar och

genomför insatser i detta syfte. Vad gäller att bryta omfattande skolfrånvaro är en målsättning att inom ramen för uppdraget identifiera insatser som leder till att bryta omfattande skolfrånvaro för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten. Vidare är en målsättning att de insatser som identifierats för att bryta skolfrånvaro och som redogörs för i den gemensamma arbetsmodellen för skolsociala team används av stadsdelsförvaltningarna i avsett syfte.

Uppdrag och arbete som har bäring på detta uppdrag

Det finns ett flertal uppdrag inom socialförvaltningen som anknyter till uppdragen insatser som stabiliserar skolgång samt insatser för att bryta en omfattande skolfrånvaro. Nedan följer en beskrivning av dessa.

- I de reviderade och sedan 1 januari 2021 gällande riktlinjerna för handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen samt i stadens stödmaterial för samverkan mellan skolan och socialtjänsten framgår att när ett barn eller en ung person är, eller genom anmälan blir, aktuell inom socialtjänsten, är det av stor vikt att vidta alla åtgärder som behövs för att stabilisera barnets eller den ungas skolgång. Det är betydelsefullt att de insatser som socialtjänsten beviljar bidrar till att stabilisera skolgång och skolprestationer.²
- Uppdragen och stadens arbete när det handlar om barn i behov av särskilt stöd (BUS) och samordnad individuell plan (SIP) är en viktig del i aktuella uppdrag om insatser som stabiliserar skolgång och skolfrånvaro då hälso- och sjukvården, så som första linjen-mottagningar, barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och habiliteringen, ofta kan behöva ingå i samverkan kring elever med omfattande skolfrånvaro. Erfarenheterna från stadens tidigare SIP-samordnarsatsning behöver tas till vara, till exempel genom fortsatta utbildningar om SIP-processen som riktar sig till både skolan och socialtjänsten. Även åtgärdsförslag som presenterades i den samhandlingsrapport³ som togs fram 2020 kan ligga till grund för ett fortsatt arbete. Till exempel att utveckla arbetet med att socialtjänstens förebyggande serviceinsatser också ska främja en fungerande skolgång.

² Stockholms stad (2019). Stödmaterial för samverkan mellan skolan och socialtjänsten. Stockholm: Socialförvaltningen och Utbildningsförvaltningen.

³ Stockholms stad (2020). Rapport. Samhandling och samverkan kring barn och unga i Stockholms stad. Stockholm: Socialförvaltningen.

- Det är av stor vikt att följa upp att de insatser som beviljas och tillsätts för att stabilisera skolgången har avsedd effekt. I budget 2021 finns ett flertal uppdrag som handlar om uppföljning av insatser och som därmed är relevanta för detta uppdrag. Bland annat framkommer att det förebyggande arbetet samt kunskapsbaserade insatser ska vidareutvecklas, exempelvis genom att identifiera och sprida kunskap om såväl effektiva som ineffektiva metoder och insatser, i syfte att fasa ut ineffektiva metoder och bibehålla användningen av och införa effektiva metoder där sådana finns.
- Arbetet med skolsociala team och en utveckling av det skolsociala arbetet pågår. Under 2021 ska den gemensamma arbetsmodellen för skolsociala team implementeras i hela staden och socialtjänsten ska utöka sin närvaro i skolan. Arbetet med skolsociala team syftar bland annat till att genom en god samverkan mellan skolan och socialtjänsten främja skolnärvaro, förebygga och åtgärda skolfrånvaro vilket kan förväntas bidra till att skolgången stabiliseras.
- En av de fyra övergripande utgångspunkterna i stadens strategi för att minska risken att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet, är förskola, skola och fritid som skyddsfaktorer. Insatser som stabiliserar skolgång och skolprestationer är mycket viktiga för att strategin ska nå framgång. Förutom socialtjänstens biståndsbedömda insatser, som kan verka för att skolgången stabiliseras för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten, redogör strategin för åtgärder och insatser från och inom skolan samt för universella och selektiva insatser från socialtjänsten. Dessa åtgärder och insatser kan bidra till att minska omfattande skolfrånvaro.
 - Socialnämnden och utbildningsnämnden fick i budget 2021 i uppdrag att tillsammans tydliggöra ansvaret och uppföljningsansvaret för samarbetet mellan skola socialtjänst, utveckla kunskap om varandras roller och ansvar, samt säkerställa att riktlinjerna implementeras. **Arbetet med de gemensamma uppdragen förutsätter en välfungerande samverkan på flera nivåer mellan berörda parter. Sedan ett par år tillbaka träffas representanter på olika nivåer från utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen regelbundet i syfte att hålla ett strategiskt och långsiktigt helhetsgrepp över de gemensamma uppdragen. Dessa möten bidrar till att utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen**

tillsammans kan hitta goda förutsättningar för utförandet av de gemensamma uppgifterna. Den övergripande och fördjupade samverkan syftar till att alla barn och unga i staden ska utvecklas och nå målen med sin utbildning. Som ett led i att utveckla kunskap om varandras roller och ansvar har socialförvaltningen bjudit in skolledning och elevhälsa samt övrig personal vid fristående skolor i Stockholms stad som kan ha nytta av information om samverkan mellan fristående skolor och socialtjänsten, till ett informationsmöte. Under mötet kommer information om stödmaterialet för samverkan mellan skolan och socialtjänsten, övergripande samverkansstrukturer samt SIP (samordnad individuell plan) att presenteras.

Omfattande skolfrånvaro

Inom ramen för Uppdrag psykisk hälsa, som bedrivs genom ett samarbete mellan Sveriges kommuner och regioner, SKR, och regeringen, pågår ett arbete kring skolan och elevhälsan.⁴ Forskning visar på ett samband mellan goda skolresultat och psykisk hälsa. Trots att skolan är en så stark skyddsfaktor kan skolan eller skolmiljön i en del fall dessvärre även bidra till att barn och unga mår sämre eller blir sjuka. Det kan handla om att skolmiljön inte upplevs trygg eller att skolan inte klarar att ge stöd, anpassningar och utmaningar på rätt nivå till eleven. Skolan ska erbjuda alla elever en god miljö för lärande och utveckling. Förskolans och skolans kompensatoriska roll innebär att barn och unga med olika förutsättningar och behov ska ges likvärdiga möjligheter att lyckas. Elevhälsan ska arbeta hälsofrämjande, förebyggande och bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa samt stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Eftersom de flesta barn går i förskolan och alla barn i skolan kan dessa arenor anses vara de bästa för tidiga och förebyggande insatser.

I Stockholms län arbetar Uppdrag psykisk hälsa med att främja skolnärvaro och förebygga skolfrånvaro genom att stötta det lokala utvecklingsarbetet ute i kommunerna och i regionen. Utvecklingsarbetet bedrivs bland annat genom en seminarierie som kombinerar ökad kunskap med möjlighet till erfarenhetsutbyte. Vidare delas goda exempel på arbete som bedrivs för att minska skolfrånvaro och öka skolnärvaro. En checklista för skolpersonal med konkreta tips för att främja närvaro har tagits fram. Checklistan

kan fungera som stöd i det lokala närvaroarbetet. Ett antal forskningsöversikter om att främja skolnärvaro och utreda närvaroproblem har tagits fram i samarbete med IFOUS.⁵ Forskningsöversikterna innehåller sammanställningar av evidensbaserade metoder och diskussionsunderlag som möjliggör ett systematiskt arbete.

I uppdraget att minska omfattande skolfrånvaro pågår arbete inom stadens utbildningsförvaltning. Bland annat har skolans åtgärdstrappa för hantering av skolfrånvaro reviderats under det senaste året. Frånvarotrappan ska tydliggöra när skolan ska sätta in olika åtgärder vid frånvaro. Utbildningsförvaltningen har nyligen tagit fram ett kartläggningmaterial för frånvaro, ”Hör mig nu!”. Materialet är uppdelat i en förenklad kartläggning som ska göras i ett tidigt skede, redan vid 5-10 procent frånvaro samt i en fördjupad kartläggning som ska göras vid 20 procent frånvaro. Vidare arbetar utbildningsförvaltningen med ett system för uppföljning av upprepad och/eller längre skolfrånvaro. Systemet ska möjliggöra för utbildningsförvaltningen att stötta skolorna i utredningar kring skolfrånvaro.

Hemkommunen har ett ansvar vad gäller att säkerställa att elever fullgör sin skolplikt och får sin rätt till utbildning tillgodosedd, oavsett om eleverna går i en kommunal eller i en fristående skola. För att fullgöra det ansvaret behöver hemkommunen (utbildningsförvaltningen i Stockholms stad) arbeta såväl med elever som inte har en skolplacering som med elever som har en upprepad eller längre frånvaro från skolan. Utbildningen i gymnasieskolan är frivillig men eleverna som är antagna ska delta i den utbildning som erbjuds. Vid upprepad eller längre frånvaro i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt.⁶

Bakgrund till uppdraget

Under 2020 togs rapporten *Insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten* fram, med tillhörande förteckning över biståndsbedömda insatser inom socialtjänsten som kan verka för att stabilisera barn och ungas skolgång. Ett huvudtema i rapporten är att utvecklingen av insatser som stabiliserar skolgången till stor del handlar om en utveckling av

⁵ IFOUS är ett fristående forskningsinstitut som verkar för att skapa nytta för svensk skola och förskola.

⁶ Stockholms stad (2020). *Insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialförvaltningen.

befintliga insatser och ett förändrat syn- och tankesätt kring innehållet i och genomförandet av de insatser som beviljas. Vidare tar rapporten upp behovet av att öka kunskapen kring vilka insatser som är effektiva för ändamålet.

För att sprida rapporten och förteckningen samt stötta stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningens öppenvård i uppdraget att genomföra insatser som stabiliserar skolgången har socialförvaltningen under hösten 2020 och våren 2021 erbjudit lokala workshops. Ett presentationsstöd togs fram för dessa workshops vilket kan användas av ansvariga chefer eller andra nyckelpersoner vid stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningen i arbetet för fortsatt utveckling av insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten.

Socialförvaltningen har genomfört workshops tillsammans med chefer och medarbetare från stadsdelsförvaltningarnas mottagnings-, utrednings- och öppenvårdsenheter i samtliga stadsdelsförvaltningar samt med Framtid Stockholm.

Skolsocionomer från de skolsociala teamen har deltagit på ovan beskrivna workshops vilket har bäring även på uppdraget att bryta omfattande skolfrånvaro.

Workshops

Nedan presenteras en sammanfattning av vad som framkommit i de workshops som genomförts under hösten 2020 och våren 2021.

Vad kan utvecklas inom stadens socialtjänst i syfte att genomföra insatser som stabiliserar skolgången

Något som kommer upp i nästan alla workshops är en hoppfullhet inför arbetet med fokus på att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten. En hoppfullhet utifrån kunskapen om att skolan är den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för att barn och unga ska leva ett gott liv i framtiden. Deltagare vid genomförda workshops beskriver slutsatserna i rapporten *Insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten* som angelägna och genomförbara samt inspirerande till ett fortsatt arbete framåt. Vidare framkommer att om skolgången blir en uttalat prioriterad fråga för alla inom socialtjänsten, att alla inblandade förväntas göra sitt yttersta i arbetet med att stabilisera skolgången, ökar sannolikheten för ett ökat fokus på skolgången. Flera stadsdelsförvaltningar tar upp att det kan vara en möjlighet och en positiv ingång till en familj att arbeta med att stabilisera skolgången. Detta eftersom det kan vara

lättare att motivera familjer till insatser med ett sådant fokus. I princip vill alla föräldrar att det ska gå bra för deras barn i skolan.

I samtliga genomförda workshops framkommer behov av att utveckla samverkan mellan skolan och socialtjänsten samt öka kunskap om skolans respektive socialtjänstens ansvar och uppdrag. Några lyfter idéer om samordning samt kommer med förslag på att införa en samordningsfunktion i stadsdelsförvaltningarna som håller ihop samverkan mellan skolan och socialtjänsten. Vidare framkommer vikten av att gentemot familjer och samarbetspartners tydligt ange socialtjänstens respektive skolans ansvar och uppdrag. I arbetet med utsatta barn behövs ofta insatser från flera olika håll. Medarbetare från samtliga stadsdelsförvaltningar påtalar att det krävs att samtliga inblandade samverkanspartners tar ett steg utanför boxen för att skapa bästa möjliga gemensamma förutsättningar för att barn och unga aktuella inom socialtjänsten ska få en stabil skolgång. Ett barn eller en ung person kan till exempel vara i behov av både anpassningar i skolmiljön och samtidigt beviljas insatser inom socialtjänsten.

En annan vid workshopparna återkommande reflektion är att det ofta, med lite stöd till föräldrar, fungerar att få barn och unga till skolan men att svårigheterna i skolan, under skoldagen ändå kan finnas kvar. Här är samverkan med skolan viktigt. Vidare ses arbetet med att stärka och utrusta föräldrarna så att de kan vara involverade i barnens skolgång, till exempel genom föräldraskapsstöd kring skapandet av och upprätthållande av rutiner, som en viktig pusselbit i socialtjänstens arbete för att stabilisera barn och unga skolgång.

Det framkommer tankar om att föräldrar redan när deras barn är i förskoleåldern bör få mer information om hur viktig förskolan och skolan är för barnets hälsa och utveckling och varför det är så. Bristande närvaro i förskolan och oförmåga att komma till förskolan på bestämda tider kan vara en riskfaktor för framtida skolfrånvaro. En förhoppning är att när förskolorna arbetar förebyggande med rutiner och närvaro, med skolan som skyddsfaktor som utgångspunkt, kan det förebygga viss ogynnsam utveckling relaterat till den framtida skolgången.

Några stadsdelsförvaltningar kommer in på behovet av att följa upp att de insatser som beviljas i avsikt att stabilisera barnets eller den unges skolgång faktiskt uppfyller det syftet. Det framkommer idéer om att alltid ha mål kring skolgången i alla insatser, till exempel alltid mäta skolresultat och skolnärvaro. Detta skulle kunna

underlätta uppföljningsarbetet och därmed tydligt få in skolgången i utrednings- och behandlingsarbetet.

Relaterat till att en utredningstid hos socialtjänsten på fyra månader nästan omfattar en hel termin i skolan diskuteras under dessa workshops möjligheten att utredningsenheterna, i ett tidigt skede, medan andra behov utreds vidare, beviljar en insats under pågående utredning med mål kring skolgången. Ofta är skolgången redan idag ett av huvudmålen med de insatser som beviljas. En viktig väg framåt i arbetet med att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten är att formulera tydliga mål till uppdragstagare.

Under workshopparna uttrycks ett behov av utökad samverkan mellan enheterna som arbetar med myndighetsutövning och enheterna som arbetar med öppenvård för att nå framgång i arbetet med insatser som stabiliserar skolgång samt i arbetet med att bryta omfattande skolfrånvaro. Vidare framkommer önskemål om att utredningsenheter och öppenvårdsenheter skulle samarbeta närmare kollegor som arbetar med skolsociala team samt med fält- och fritidsverksamheter. Flera stadsdelsförvaltningar ser även att ett utvecklat samarbete med skolornas elevhälsoteam kan vara gynnsamt för att bredda kontaktytan mot skolorna.

En möjlighet som lyfts är att fortsätta samt vidmakthålla det positiva arbetet med samordnad individuell plan. SIP-möten upplevs vara ett bra forum för att lyfta upp svårigheter både i skolan och i hemmen. Genom framtagande och uppföljning av den med familjen gemensamt skapade SIP-planen, där barnets eller den unges behov är identifierade, åtgärder planerade och ansvarsfrågan klarlagd, upplevs fler familjer få rätt stöd och färre barn falla mellan stolarna.

De stadsdelsförvaltningar som har särskilda samarbeten med skolan i form av särskilda undervisningsgrupper tar upp dessa som en givande insats för att nå resultat för barn och unga som behöver en stabilare skolsituation.

Flera stadsdelsförvaltningar tar upp att ett arbete med fokus på vardagsrutiner i hemmet kan bidra till att skolgången stabiliseras. En stadsdelsförvaltning som tidigare arbetat med LIHF,⁷ där mål kring skolgången är en del i behandlingsarbetet, tar upp tankar om att åter utveckla det arbetet.

En annan möjlighet som flera stadsdelsförvaltningar ser är att utveckla insatserna kontaktfamilj, kontaktperson och även särskilt kvalificerad kontaktperson, SKKP⁸ så att uppdragen innehåller tydliga mål kring skolgången.

Flera stadsdelsförvaltningar inspireras av Malmö stads arbete med tillfälliga speciallösningar genom ett hemmaplansteam och ett ungdomsteam. Ett arbete som beskrivs i rapporten *Insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten*. Flera deltagare tror att det kan vara lättare att få med föräldrar, som själva inte är mottagliga för insats, om insatsen inledningsvis riktar sig till barnet eller den unge. Det kan vara ett bra sätt att starta upp arbetet på för att sedan involvera föräldrarna mer. Att som Malmö stads team tidsätta kortvariga speciallösningar för att testa och utvärdera ses som ett bra arbetssätt.

Vilka utmaningar finns inom stadens socialtjänst i arbetet med insatser för att stabilisera barn och ungas skolgång

Samtliga stadsdelsförvaltningar lyfter fram svårigheter i arbetet kring skolsituationen för barn och unga som har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). De upplever att en del barn och unga med NPF inte klarar av skolsituationen om den inte anpassas till deras behov. Skolan har ett ansvar att vara tillgänglig för alla elever men vissa barn och unga fungerar inte i skolan och upplever inte att de får det stöd och de anpassningar de har behov av. Barn med NPF-problematik kan också innebära utmaningar för deras föräldrar när det gäller att hantera situationen att få sitt barn till skolan eller att hjälpa sitt barn till en fungerande skolgång. Oavsett om ett barn har en NPF-diagnos eller andra svårigheter kan föräldrar behöva stöd för att i sin tur kunna stötta sitt barn till att närvara i skolan och uppnå goda skolresultat.

Stadsdelsförvaltningarna upplever att andra huvudmän så som skolan och regionen skjuter över problematiken och ansvaret på socialtjänsten trots att uppdraget ligger inom deras ansvar. Samverkan med BUP beskrivs från flera stadsdelsförvaltningar som en utmaning. Upplevelsen är att många unga med exempelvis ångestproblematik aktualiseras hos socialtjänsten när BUP eller första linjen-mottagningarna inte har tillräckliga resurser trots att det är där rätt kompetens kan antas finnas. Det finns också en frustration inom socialtjänsten som handlar om att skolor ”släpper”

⁸ SKKP vänder sig till för unga mellan 15 - 21 år som dömts för brott eller väntar på åtal där socialtjänsten gjort bedömning att det föreligger ett särskilt vårdbehov.

barnet eller den unge när socialtjänsten inleder utredning och/eller beviljar insatser. I dessa lägen skulle istället en ökad samverkan behövas.

Vidare framkommer det tankar om att de högspecialiserade centrala undervisningsgrupperna som finns inom staden ger elever ett bra stöd men att det upplevs vara svårt att få möjlighet att ta del av undervisning i den formen. Det är långa köer för att få tillgång till rätt skolform och när barn och unga som har behov av det inte får det stöd och den hjälp de har rätt till inom skolan, kan det leda fram till en ansökan eller anmälan till socialtjänsten, vilket egentligen bara är att förskjuta problematiken till socialtjänsten. Familjer uppmanas ibland från skolor, ofta i samband med ett SIP- eller annat samverkansmöte, när skolorna anser sig ha uttömt allt sitt stöd, att ansöka om skola där behandlingsinsatser erbjuds via socialtjänsten. Detta kan innebära svårigheter för socialtjänsten i det fortsatta arbetet med familjen eftersom familjen i första hand erbjuds stöd och insatser från socialtjänstens egen öppenvård.

Flera stadsdelsförvaltningar tar upp att SIP-möten är gynnsamma vid bristande samverkan. Dock har arbetet med SIP-möten tappat fart under den pågående pandemin. Det saknas en gemensam digital lösning som möjliggör säkra möten mellan regionen, staden och den enskilda familjen. När inte möten kan genomföras digitalt har de istället ställts in eller saknats någon aktör vid mötet.

Under dessa workshops framkommer att öppenvården möter många föräldrar som beskriver att dialogen mellan skolan och föräldrarna inte fungerar. I sådana situationer kan socialtjänsten behöva stötta föräldrar för att förbättra barnets situation i skolan.

Ett par stadsdelsförvaltningar tar upp behov av mer och tydligare samverkan med vuxenpsykiatri samt stadsdelsförvaltningens vuxenenheter, inom socialpsykiatri och missbruk, för att nå och arbeta med föräldrarna och genom dem stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten.

Stadsdelsförvaltningar med mindre öppenvårdsenheter lyfter att de saknar vissa av de insatser som kan verka för att stabilisera skolgången som redogörs för i den förteckning som togs fram. Vidare upplever sig några stadsdelsförvaltningar sakna tidiga insatser som bedrivs som service med fokus på skolgången.

Från ett par stadsdelsförvaltningar framkommer att insatserna som tillhandahålls från den egna öppenvården är lite ”låsta” och inte så

flexibla vilket gör att det ibland blir svårt att matcha dem med de faktiska behoven.

Flera stadsdelsförvaltningar upplever att det saknas insatser för barn i mellanstadiet som brottsdebuterar och är på väg att dras in i kriminalitet. Vidare uppger några stadsdelsförvaltningar att de saknar insatser där öppenvården kan kliva in snabbt för ett barn eller en familj och stötta konkret genom att prova olika individuella lösningar.

Fortsatt arbete vad gäller insatser som stabiliserar skolgång
Efter framtagande av tidigare rapport och tillhörande förteckning, genomförande av workshops samt samtal kring insatser som stabiliserar skolgång i stadens chefs- och metodnätverk ser socialförvaltningen att det finns intresse och vilja att sätta upp mål kring skolgång så som skolresultat och skolnärvaro i uppdrag och vårdplaner. Stadsdelsförvaltningarna har olika utgångslägen vad gäller arbetet med att stabilisera skolgång, både vad gäller erfarenheter, kunskaper, behov och resurser men överlag ses uppdraget som en möjlighet att skapa förändring för och tillsammans med barn, unga och deras familjer. Det finns en stark motivation till att det ska gå bra för barn och unga i skolan.

Under de workshops som genomförts har kunskap om aktuell forskning samt information från den omvärldsbevakning som genomfördes i samband med framtagandet av rapporten redovisats. Det finns ett intresse från stadsdelsförvaltningarna av att ta del av mer kunskap och erfarenheter, framför allt om Skottlandsmodellen⁹ samt Malmö stads arbete för att stabilisera skolgången för barn och unga.

I september 2021 kommer medarbetare inom stadens öppenvård för barn, unga och deras familjer erbjudas en heldag på temat *”Hur kan socialtjänstens öppenvårdsinsatser göra skillnad för barn och ungas skolgång.”* Under dagen kommer medarbetare vid de olika förvaltningarna göra en kort presentation där de beskriver vad de i sin förvaltning har utvecklat/genomfört som lett till förbättrad skolgång. Det kan vara ett exempel på strukturell nivå eller individuell nivå. Vidare kommer medarbetare från Malmö stad presentera sitt arbete med barns och ungas skolsituation.

⁹ Skottlandsmodellen bygger på ett strukturerat samarbete mellan elever, vårdnadshavare och personer inom skola, socialtjänst, polis, sjukvård och ideella organisationer. Modellen syftar till att tidigt kunna erbjuda stöd till elever som behöver det.

Det är viktigt att det arbete som bedrivs inom ramen för uppdragen insatser som stabiliserar skolgång samt insatser för att bryta en omfattande skolfrånvaro knyts ihop med övrigt pågående arbete kring samverkan mellan skolan och socialtjänsten, arbetet inom ramen för BUS, SIP, strategin för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet samt arbetet med skolsociala team.

I det fortsatta arbetet vid stadsdelsförvaltningarna samt den centralt tillhandahållna öppenvården kan ett utgångsläge vara att prioritera att arbeta med insatser som stabiliserar skolgång i de grupper av barn och unga som statistiskt sätt har mindre chans än andra barn att klara skolan. I arbetet är det viktigt att ha fokus på socialtjänstens roll i arbetet med att stabilisera skolgången för dessa barn och utveckla arbetet med medarbetarnas inställning och förhållningssätt till den rollen och det arbetet.

I en stadsdelsförvaltning, där en workshop genomfördes under hösten 2020, har steget efter workshopen varit att tillsammans, i de olika professionsgrupperna, gå igenom förteckningen över insatser som kan stabilisera skolgången. Detta för att synliggöra vilka insatser som finns och vilka som saknas, samt tydliggöra vilka insatser som finns centralt i staden och vilka insatser som kan anpassas efter ändamålet. Detta arbetssätt kan förhoppningsvis inspirera övriga stadsdelsförvaltningar som vill ta fortsatta steg i arbetet med att utveckla insatser som stabiliserar skolgång.

Socialförvaltningen har också uppmärksammat att i några stadsdelsförvaltningar har öppenvården påbörjat ett arbete för att följa upp skolresultat och skolnärvaro och därmed synliggöra skolgången i deras arbete med barn, unga och deras familjer.

Under genomförda workshops framkommer önskemål om att ta del av olika förvaltningars idéer, möjligheter och utmaningar i arbetet för att stabilisera skolgången för barn och unga. Socialförvaltningen planerar att på något lämpligt sätt sprida vad som framkommit under de genomförda workshopparna till stadens stadsdelsförvaltningar samt socialförvaltningens öppenvård.

Vidare kommer socialförvaltningen att inom ramen för uppdraget fortsätta att ta del av ny kunskap inom området samt följa de utvecklingsarbeten som pågår på nationell nivå.

Jämställdhetsanalys

Oavsett uppväxtbakgrund är låga eller ofullständiga betyg vanligare bland pojkar än bland flickor. Förekomsten av sammanhängande frånvaro är i stort sett lika vanlig bland pojkar som bland flickor, samtidigt som upprepad ströfrånvaro är något vanligare bland pojkar än bland flickor. De insatser som redovisats i rapporten vänder sig till både pojkar och flickor. Det skiljer sig åt i stadsdelsförvaltningarna vad gäller vilka insatser som erbjuds och tillhandahålls. En viktig aspekt framåt är att, vid stadsdelsförvaltningarna samt socialförvaltningens verksamheter som tillhandahåller insatser, säkerställa könsuppdelad statistik. Detta för att skapa förutsättningar för att se om det skiljer sig åt för pojkar och flickor vad gäller vilka insatser som erbjuds och tillhandahålls för att stabilisera skolgången.

I den rapport som togs fram föregående år och i de workshops som genomförts under hösten 2020 och våren 2021 lyfts bland annat en forskning kring tonårsflickor med begränsad brottslighet fram. Forskningen lyfts i syfte att uppmärksamma socialtjänsten på denna grupp i och med att samtliga aktualiseras inom socialtjänsten. Forskningen visade att samtliga tjejer i gruppen, det vill säga unga tjejer dömda till ungdomstjänst, visade på låga skolresultat och skolresulterade problem. Resultatet av studien indikerar att även om tjejerna var begränsade i sin kriminalitet är de fortfarande i risk för utanförskap där deras låga nivåer av utbildning kan leda till undermålig utveckling på lång sikt.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Forskning och beprövad erfarenhet visar att det finns vissa barn och unga som löper större risk än andra att inte klara sin skolgång. Dessa barn och unga måste särskilt uppmärksammas och förutsättningar skapas så att de får hjälp att klara sin skolgång i nivå med övriga barn och unga. Detta då det är fastställt i forskning och genom beprövad erfarenhet att bra skolresultat och bra utbildning är de allra starkast skyddande faktorerna för utsatta barn och unga.

Eftersom det under genomförande av uppdraget framkommit att merparten av de barn och unga som är aktuella för utredning inom socialtjänsten har en skolproblematik måste det påbörjade förändringsarbetet kring insatser som stabiliserar skolgången, inom stadsdelsförvaltningarna samt socialförvaltningens verksamheter, fortsätta. Skolgången, så som skolresultat och skolnärvaro, måste uppmärksammas i hela kedjan, från mottagning till utredning och insatser. Om alla arbetar med att hela tiden uppmärksamma skolgången så kommer en förändring att ske. Socialtjänsten i

Stockholms stad behöver fortsätta den förändringsresa som påbörjats. En resa där arbetet utgår från att en fungerande skolgång är den viktigaste skyddsfaktorn för ett framtida gott liv med goda chanser till vidare utbildning och på sikt etablering på arbetsmarknaden för barn och unga, inte minst de som är aktuella inom socialtjänsten. För att nå dit behöver socialförvaltningen fortsätta erbjuda stöd i arbetet till stadsdelsförvaltningarna. Stödet kan handla om omvärldsbevakning, sammanställning av forskning, spridning av goda exempel och erfarenhetsutbyten samt att socialförvaltningen ska vara tillgänglig som ”bollplank” i det lokala utvecklingsarbetet.

På gruppnivå finns det barn och unga som har sämre förutsättningar att klara skolan jämfört med andra barn, vilket presenterats både i rapporten och under genomförda workshops. För att starta upp en förändringsprocess inom ramen för insatser som kan stabilisera skolgången eller insatser för att bryta en omfattande skolfrånvaro, behöver det finnas en kännedom om vilka barn som tillhör de riskgrupper som har sämre förutsättningar än andra att klara skolan. Under workshopparna framkommer det att samverkan med skolan är avgörande för att lyckas i arbetet. Samverkan kan underlättas om skolans respektive socialtjänstens uppdrag, ansvar och roller tydliggörs. När skolan upplever att de uttömt sina möjligheter och resurser att hjälpa barnet/den unge och vill lämna över till socialtjänsten behöver skolan och socialtjänsten jobba tillsammans för att hitta nya vägar framåt så att barnet eller den unge får ett relevant stöd. Samverkan måste bygga på ett samordnat arbete där alla aktörer kan behöva sträcka sig längre än brukligt, se möjligheter och våga tänka nytt för att göra en avgörande skillnad för det enskilda barnet eller den unge. Även om socialtjänsten enligt socialtjänstlagen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver går det att problematisera hur resultatet för barn och unga blir och hur samhällsekonomiskt effektivt det är när ansvaret från en verksamhet där rätt kompetens finns förflyttas till en verksamhet där rätt kompetens kanske saknas. Socialförvaltningen fick i budget 2021 uppdraget att tillsammans med utbildningsförvaltningen tydliggöra ansvaret och uppföljningsansvaret för samarbetet mellan skolan och socialtjänsten samt att utveckla kunskap om varandras roller och ansvar, vilket blir en viktig del arbetet framåt.

Att samverka är inte ett mål i sig utan ett medel. I uppdragen gällande insatser som stabiliserar skolgång och minska omfattande skolfrånvaro är samverkan mellan olika verksamheter ett ovärderligt medel för att uppnå målet att ge barn och unga ett

framtida gott liv. Att samverka kan dock vara svårt och krävande bland annat tidsmässigt. Viktigt att ha i åtanke är att arbetet med att utveckla och främja samverkan aldrig blir klart. Det är en ständigt pågående process och genom att bygga goda strukturer samt hitta välfungerande metoder för samverkan byggs en stabil grund att utgå från i arbetet.

Något som också framkommit och som anses vara av vikt framöver är att arbeta för en gemensam digital lösning för säkra möten mellan regionen, staden och enskilda familjer för att möjliggöra samverkan, exempelvis SIP-möten.

Sammanfattningsvis behöver stadsdelsförvaltningarna och stadens centrala öppenvård fortsätta sitt arbete med skolgången i fokus vilket socialförvaltningen, genom att sprida kunskap om forskning och andra kommuners arbete samt dela goda exempel mellan förvaltningarna, kan bidra till. Vidare behöver socialförvaltningen på ett övergripande plan aktivt arbeta vidare med frågor som rör kunskap om varandras verksamheter samt samverkan mellan skolan och socialtjänsten, och till viss del även regionen. Den nära samverkan som har etablerats mellan socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen kring gemensamma uppdrag i budget behöver fortsätta över tid. Samverkan är inte konstant utan behöver pågå och utvecklas hela tiden. En god samverkan ligger till grund för stadens arbete för barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa och behöver prioriteras.